

A munkabírás és a megértés nagy érték

Interjú Márton Gyárfás professzorral (1. rész)

Dr. Busics György egyetemi docens

Nyugat-magyarországi Egyetem Geoinformatikai Kar

■ *Milyen környezetből származol, mi jut eszedbe először a gyermekkorodból?*

● Boldog gyermekkorom volt. Ma is szívesen emlékszem vissza a családban, a gyönyörű környezetben, az iskolában eltöltött éveimre. Szentegyházasfalván születtem, 1928. február 27-én, tizenharmadik és utolsó gyermekként a családban. A tizenháromból tízen nőttünk fel, hat fiú és négy lány. Két hónapos voltam, amikor az édesapám meghalt. Édesanyámnak két férje volt. Az első férje 1916-ban, az első világháborúban halt meg, akitől nyolc gyermeke született. A második férje szintén a háborúban sebesült meg, és hadirokkantként tért vissza a háborúból, ez is okozta korai halálát, 40 évesen. Ő volt az utolsó öt gyerek apja.

■ *Mint utolsó gyerek, nem voltál egy kicsit kényeztetve?*

● Éppen fordítva volt... Édesapám halála után, gondolom, nem nagyon volt rám szükség, ennek ellenére édesanyám és testvéreim szeretetét mindig éreztem. Amikor azt mondom, nálunk a „kényeztetés” fordítva volt, másra gondolok. Legkisebb lévén, amíg együtt voltunk a családban, nekem mindenki parancsolt; természetesen én, lévén a legfiatalabb, senkinek sem. Ez a családon belüli helyzetem egész életemre szóló, meghatározó viselkedési módot alakított ki bennem. Megtanultam engedelmeskedni, állandóan keresni a békés együttélés lehetőségét, és nem utolsósorban, a kompromisszumok végtelen sorát elfogadni. Bármely más megoldás választásából mindig én kerültem ki vesztesként. Szerencsére édesanyámnak sikerült mindig elhárítania az ellentéteket, jó természetének, kitűnő disztributív memóriájának köszönhetően. Csak ilyen adottságokkal megáldott személy vezethette és irányhatta a család mindennapi tevékenységét és nevelhette fel egyedül a még kiskorú gyermekeit. Egy másik meghatározó eleme volt az életemnek,

a munkára való nevelésünk, már gyermekkortól kezdődően. Édesanyánk önmaga fáradhatatlan munkájával és sokféle tevékenységével mindig példát mutatott nekünk. Öröm volt vele együtt dolgozni.

■ *Mit jelentett ez a kitűnő memória?*

● Ezt nem egyszerű leírni, annál is inkább, mert ő csak két elemi osztályt végzett. Disztributív memóriája elsősorban

abban tűnt ki, ahogyan a család tevékenységeit és pénzügyeit irányította. Azt jó tudni, hogy családnk teljes egészében önellátó volt. Mindennek kiterjedő figyelme a feladatok kiosztásában, követésében, ellenőrzésében mutatkozott meg. A háztartás, az állatok gondozása, a földek megművelése, az erdőktermelés, a deszkák kifűrészelése, a vízi fűrészek tulajdon-hányadának függvényében a ránk eső idő maximális kihasználása 24 órás váltásban. Egyetlen pénzforrásunk a deszka értékesítése volt, amiből elsősorban az évi adónkat fizettük.

■ *Hány éves volt akkor a legidősebb testvéred?*

● Legidősebb bátyám, akik 1903-ban és 1905-ban születtek, édesapám halála után, 1928-ban megnősültek. Két utánuk következő nővérem 1929-ben és 1930-ban férjhez ment. Utána már csak hatan maradtunk a családban 1939-ig. Nekem az 1933. és 1948. közötti évek maradtak meg az emlékezetemben a faluban eltöltött éveimből. Két nővérem családknál szolgált Bukarestben, Medgyesen, Brassóban és Budapesten 1940 után. Ilyen körülmények között nőttem fel, és mondhatom, ez idő alatt mindig szabadnak éreztem magam, szabadon járhattam barátaimmal vagy akár egyedül is a gyönyörű tájakat, ugyanis Szentegyházasfalva a Hargita lábánál fekszik.

■ *Mi határozta meg még a gyerekkorodat?*

● A másik meghatározó tényező, amit érdemes megemlíteni az, hogy mivel én voltam a legkisebb, nekem jutottak mindig a kisebb fel-

adatok: vizet hordtam, az állatokat gondoztam, a konyhában takarítottam és mosogattam. Én voltam az, aki végignézttem, hogyan civakodnak a testvéreim, mert mindegyik más jellem volt, de ugyanakkor láttam, hogyan egyengeti édesanyám a megértést a testvérek között. Az egymás megértése, elfogadása nagy érték egy közösségben, még a családon belül is, amit nem könnyű gyermekkorban megtanulni, elfogadni. Azt látni kell, át kell élni, meg kell tapasztalni, de ha megmarad viselkedésedben, akkor óriási értéket mondhat sz magadénak. Ez a két érték: a munkabírás és az egymás megértése, szeretete az, ami meghatározta egész életemet, emberi magatartásomat, a munkához való viszonyomat.

■ *Amikor elemi iskolába jártál, kitűntél-e valamiben? Hányan voltak egy osztályban?*

● Nagyon szerettem a természetet, a virágokat és a földműves munkát, emellett matematikából mindig első tanuló voltam, a többi tantárgyakból csak közepes. Az átlagos osztálylétszám akkor 60–70 fő volt, egy tanítóval. Májustól szeptember végéig mezitláb jártunk iskolába. Az első bakancsot hatodik osztályos koromban kaptam, de ez nem zavart, más is mezitláb járt az iskolába, nemcsak én. Ruhánk is egyszerű volt, házi készítésű, kenderből, lenből, gyapjúból.

■ *Testvéreid továbbtanultak?*

● Két testvéreim kivéve mindegyik jó tanuló volt. Mégis, csak az egyik idősebb bátyám végzett 5 osztályt, ő volt a legjobb tanuló köztünk. Én szerencsésebb voltam, hat osztályt végeztem.

■ *Ez volt a legtöbb?*

● Igen, csak mi ketten végeztünk több osztályt, a többiek csak négy vagy két osztályt jártak az első világháború miatt. Én 1934-ben kezdtem az első osztályt, végig magyarul tanultam. A tanító néni Berényi Margit volt, az összes testvéreim ő tanította. Margit néni ismertette meg velünk a magyar és a román történelmet is, ami nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy tisztán lássam a két nép gondolkodás- és viselkedésmódját. Az akkor elsajátított ismereteim máig megmaradtak alapként. Végig a jó tanulók közt voltam. Egy gondom volt: balogos, balkezes vagyok, negyedikes koromban elég durva módszerrel tanítottak meg jobb kézzel írni. Emiatt sok kellemetlenségem adódott, vért is kaptam érte.

■ *Ma már nem kényszerítik erre a gyerekeket, de akkor ez így volt.*

● Úgy gondolom a helyes megoldás engedni a balkezes írást. A velem alkalmazott módszert nem ajánlom senkinek sem.

■ *Ha most kalapáccsal dolgozol, akkor melyik kezedet használod?*

● Balkezes maradtam továbbra is. Ma már mindkét kezemet tudom használni általában, de fizikai munkát csak balkézrel tudok végezni.

■ *Hogyan került szóba, hogy továbbtanuljál? Arra szántak, hogy otthon maradsz, vagy tovább tanulsz?*

● Egyáltalán nem szántak továbbtanulásra. A cél a négy kötelező elemi osztály elvégzése volt.

■ *Hogyan sikerült mégis a továbbtanulás?*

● A véletlen hozta, hogy 1940 őszén a legkisebbik nővérem Budapestre ment szolgálni egy matematika tanárnőhöz. 1941 nyarán ez a tanárnő Szentegyházfalura jött nyaralni. Engem bíztak meg, hogy járjam vele a Hargitát, természetesen mezitláb. A Hargitát nagyon jól ismertem, ugyanis két évig besegítettem a birkapászoroknak. Az összes legelőt, erdőt bejártam a környékünkön. A budapesti tanárnővel az úton végig beszélgetnem kellett. Ő állandóan kérdezett valamit, faggatott, én válaszoltam, úgy ahogy tudtam, persze tájszóval, amit nagyon élvezett. A kirándulás alatt, mondhatnám egy percig sem volt nyugtom, többnyire matematikai kérdésekkel gyötört, egyébként nagyon kedves és szimpatikus tanárnő volt. A számtani és az algebrai alaplételekkel kezdte a faggatást, azon igyekezett, hogy megértsen az összeadás, szorzás, az előjelek, a hatványozás fogalmát. Lényegében tanított, de én ezt akkor nem éreztem úgy, inkább szórakozásnak vettem. Gondolkodtam is, amilyen gyorsan csak tudtam. A feltett kérdésekre természetesen csak szóban válaszolhattam, amikor pedig nem sikerült a válaszom, ő elmondta a megoldást. A végén már fejben megoldottam a két ismeretlenes egyenletrendszer is.

■ *Ott az erdőben, séta közben, ahogy mentetek a Hargitát bejárva?*

● Igen, ceruza, papír nélkül. A geometriát is végig átbeszéltük. Amennyire tőlem telt, válaszoltam olyan kérdésre is, amit addig nem tanultam. A lényeg az, hogy a második hét végén azt mondta: hazamegyünk egy nappal hamarabb, és elmegyünk Udvarhelyre. Másnap tisztába öltöztettek, édesanyám kölcsön adta a száras cipőjét. A tanárnő bevitt Udvarhelyre, különbözeti vizsgára, ami sikerült és ösztön lehettem egyenesen a gimnázium második osztályába.

■ *Az akkori nyolcosztályos gimnázium második osztályába kerültél rögtön az elemi után?*

● Már említettem, én hat elemi osztályt végeztem a faluban, és különbözeti vizsgát tettem ma-

gyarból, matematikából és rajzból. A különbözeti vizsga alapján vettek fel a második osztályba. Abban az időben lehet, hogy volt valamiféle ösztöndíjas rendszer, erre nem emlékszem, de én nem fizettem semmiféle tandíjat a gimnáziumban. A gimnázium katolikus internátusában laktam és kosztoltam, anyagi szolgáltatások ellenében. Ez abból állott, hogy ősszel bevittünk Udvarhelyre öt zsák krumplit, és egy vagy két szekér tűzifát.

■ *Hány kilométerre volt Udvarhely a falutoktól?*

• A házunktól számítva Székelyudvarhely 26 kilométerre van. Ezt az utat általában gyalog tettem meg, rövidítő ösvényeken és néha valakinek a szekeren, ha útközben felvettek. Az üres szekérre mindig felevettek.

■ *1941 őszén te másodikos gimnazista lettél. Mikor ért véget ez a gimnazista korszak?*

• 1948-ban érettségiztem, de közben lezajlott a második világháború is. A gimnáziumban szerencsém volt, mert 1941 őszétől két évig egy kiváló tanár tanította a matematikát, ez nagyban befolyásolta a matematika iránti érdeklődésemet.

■ *Emlékszel még a nevére? Miért kedvelted anynyira?*

• Igen, dr. Petz Zoltán. 43-ban hívták be katonai szolgálatra és meghalt a fronton. Kiváló ember volt. A matematika iránt érdeklődő tanulókra figyelt fel és mindig talált olyan kérdést, amivel fenn tudta tartani a tanuló figyelmét és érdeklődését a matematika iránt. Nagy tisztelettel kezelte a tanulókat. Arra volt kíváncsi, hogy rájön-e a diák a megoldásra. Amikor a tanuló kiment a táblához, nem feleltetett, hanem inkább együtt beszéltek meg a megoldást, nem írt be a naplóba jegyet, csak a noteszébe. Így mindenki akart szerepelni, felelni a táblánál. Ezt a módszert máshol nem láttam, csak az egyetemen, ahol a szemináriumokon nem kaptunk jegyet, együtt dolgoztunk a tanársegédekkel a feladatok megoldásában.

■ *Hogyan álltál a nyelvekkel?*

• Sehogy. A gimnáziumban először latint, harmadik osztálytól pedig németet tanultunk. A francia és román nyelvet az ötödik osztályban kezdtük tanulni. Az érettségien lehetett francia vagy német nyelvet választani, az iskolák csoportosításának függvényében. Mi franciából érettségiztünk, pedig a német nyelvet szerettem és tanultam is többet. A német nyelvet egy időse, nagyon jól felkészült tanár tanította, aki megszerettette velünk a német irodalmat, főleg Goethe, Schiller, Heine és Lenau költészetét. Ma is emlékszem arra, hogy Goethét és Schillert

párhuzamba állítva tárgyalta, és a kettőjük közti vitákról is mesélt. Sok verset tanultam meg akkor kívülről, még most is tudok egy párat. Tudni kell azt is, hogy az öreg tanár szeretett viccelni. Ha nagy volt a kiabálás, a nevetés a gimnázium valamelyik osztályában, akkor tudták, hogy ott *Pista bácsinak* van órája. Az egész épület harsogott a nevetéstől. Bár románt is tanultunk, a gimnáziumi évek alatt nem sikerült megtanulni a román nyelvet, de más idegen nyelvet sem. Az érettségien is csak úgy mentem át románból, hogy a bizottság elnöke, *Molter Károly* elnéző volt, amikor látta, hogy minden tantárgyból jó jegyem van, gondolom javasolta a leggyengébb átmenő jegy megadását. Így a 126 érettségiző közül a 12. helyen végeztem.

■ *Hogyan vészeltétek át a háborús időszakot?*

• Először is meg kell említenem, hogy az 1913-ban született *Lajos bátyám*, a fronton esett el, a második világháborúban. 1944 szeptemberében be kellett adjuk az egyik lovunkat a hadseregnek, kártérítés nélkül. En magam vittem el Gyergyóalfaluba sógorom két lovát és a miénket, lóháton, a Hargitán át, mezei és erdei utakon. Mi nem menekültünk el otthonról. A tanítás abba maradt 1944 őszén és csak 1945 januárjában kezdődött újra. Akkor összevonták a katolikus gimnáziumot és a református kollégiumot, mert hiányoztak a tanárok. Így két félévig együtt voltunk a két iskola tanulói, ugyanazokkal a tanárokkal és ugyanazon tanterv szerint. Az összevont osztályokban jó viszonyban voltunk egymással, nem számított, ki milyen egyházhoz tartozik.

■ *Hogyan folytatódott életed a gimnáziumi évek után? Szorgalmazták-e otthon a további tanulást?*

• Édesanyám sose kérdezte, hogyan tanulok, jól vagy rosszul, vizsgáztam-e vagy sem, ez nem volt téma. Annak örültek, hogy befejeződött az iskolai év és otthon munkába állhattam a vakáció alatt.

■ *Akkor nyaranta ugyanúgy dolgozhattál, mint a többiek...*

• Minden munkát ugyanúgy végeztem, mint a többi testvérem, sőt még a fa kitermelésében is részt vettem. Érettségi után egész nyáron egy vízi malomnál dolgoztam, amelyet a bátyám bérelt. Elég hamar megtanultam örölni, mert a fogadott molnár részeges volt és gyakran nem jött el dolgozni. Közben a bátyám megvett egy régi vízimalmot, amelyet felújított. Részt vettem a malomgödör ásásában, a malomkerék, a főtengely és a fogaskerekek terveinek elkészítésében.

A fémrészeket a szentkeresztbányai vasüzemben öntötték ki. Az itt keresett pénzből utaztam Temesvárra, a felvételi vizsgára.

■ *Várjunk csak, hát nem Kolozsváron végeztél?*

• Igen, de eredetileg agrármérnök akartam lenni, ezért mentem egyik barátommal Temesvárra. A megspórolt pénzből béreltünk egy szobát. Azonban a tanügyi reform miatt a felvételi vizsga időpontját szeptember helyett decemberre halasztották. Közben elfogyott a gyűjtött pénzem és munkát vállalva próbáltam megoldani a fenntartásomat. Egy vagon szén lerakásáért kaptunk annyi pénzt, hogy abból egy hétig meg tudtunk élni ketten. Gondot az okozott, hogy összesen két ingem volt, így meggyűlt a bajom a mosással. Októberben már hideg volt és a néninél, ahol laktunk, csak hideg víz volt. Egymást jó félóraig kellett lúgos szappannal dörzsölnünk, hogy a szénport le tudjuk mosni magunkról.

■ *Végül hogyan kerültél Kolozsvárra?*

• Másodéves diáktársam hívott, hogy menjek Kolozsvárra, mert ott ingyen kapunk bentlakást és kosztot. Egy szentegyházásfalvi szomszéd lánya, aki Temesváron szolgált, annyi pénzt kölcsönzött, amennyivel vonatjegyet vettem, ezt aztán sikerült megadnom januárban, egy magántanítványtól kapott fizetésből. Ilyen körülmények között jutottam Kolozsvárra. Mivel a matematikát szerettem, a matematika-fizika tanári szakra felvételiztem decemberben.

■ *Ugye akkoriban még nem Babeş-Bolyai volt az egyetem neve, hanem Bolyai Tudományegyetem?*

• Az egyetem magyar nyelvű volt és a professzorok nagy része még magyarországi. Itt jött be a második fordulópontra az életemben. Az analízist *Borbély Sámuel* professzor úr tanította. Amit tőle tanultam, azt nagyon jól megértettem, még ma sem felejttem el. Az óráján mindent meg lehetett érteni, ha odafigyeltél. A kétórás előadása vázlatát egy hosszú táblára tervezte meg, sose törölte le a táblát, a kétórás anyag egyben volt a táblán az előadás végén. Sosem használt jegyzeteket az előadásain. Ő szeretette meg velem újra a matematikát. Később, a fotogrammetria előadásaimban én is sokszor próbáltam követni az ő módszerét, néha sikerrel. Ennek köszönhetően a volt hallgatóim gyakran emlegetik előadásaimat.

■ *Ott, előttek fejből levezetett mindent?*

• Megtartotta a kétórás előadását, egyetlen kis cetli volt a kezében, gondolom, a fejezetek és a paragrafusok címeit tartalmazta. Az előadás alatt vagy utána megmondta, hogy melyik könyvből még mit olvassunk hozzá a leadott tananyaghoz.

Mindig utána kellett olvasni a leadott tananyagnak. Szólt nekünk az előadás végén, hogy itt most abbahagyja a levezetést és a folytatást az általa megnevezett könyvben kapjuk meg. Így, anélkül, hogy észrevettük volna, megtanított a könyvek használatára, kénytelenek voltunk elmenni a könyvtárba és utánanézni a megadott részeknek. Így akaratunktól függetlenül mélyebben kellett foglalkoznunk az anyaggal. Tehát egyrészt a jó előadókészség, másrészt a szakirodalomba való bevezetés az, amit tanultunk tőle. A vizsgán nagyon szigorú volt.

■ *Bukatott is?*

• A kérdésedre a legjobb válasz: első évben 34-en kezdtünk és a másodévet 16-an folytattuk. A legtöbbször nála nem sikerült a vizsga. A 16-ból ketten csak pótvizsgával tudtak megmaradni. Több nagyon jól felkészült tanárunk volt, főleg a magyarországiak. Minden tanárunk nagyon szigorú volt, egyik sem engedett át a vizsgán a leadott anyag elsajátítása nélkül. Miután a magyarországi tanároknak el kellett hagyniuk Romániát, a tanítás színvonala csökkent.

■ *Gyakorlat is volt matematikából?*

• Minden leadott matematika vagy fizika tantárgyból volt szeminárium, vagy laborgyakorlat a tanársegédek vezetésével, sokszor az utolsó éves hallgatókkal. Azon kívül volt egy éves műhelygyakorlat is, ahol esztergapadon, marógépen, vagy más lakatos szerszámmal kellett mindenkinek egy mintadarabot elkészíteni. Ugyanis akkor vezették be, hogy a matematikusoknak is kell fizikai munka-gyakorlatot végezni. Lehetett választani az elkészítendő mintadarabok közül. Én például egy giroszkóptengely felfüggesztésének az elkészítésére vállalkoztam, ami sikerült is. Így tanultam meg a szerszámgépeken dolgozni. A mester egy nagyon kedves, jóindulatú nő volt. A diákok egy része élvezte ezt a műhelygyakorlatot, a másik felét egyáltalán nem érdekelte. A tantárgy nem volt kötelező.

■ *Kaptál ösztöndíjat? Hogyan tartottad fenn magadat?*

• Ösztöndíjat pénzben nem kaptam, de a tandíj, a bentlakás és az étkezés ingyenes volt. Légyegében ez egy komoly ösztöndíj volt. Otthonról sosem kaptam pénzt. Magántanulókat vállaltam, abból került ki annyi költőpénzem, ami a minimális ruházatra futotta. Kolozsváron csak gyalog jártam. Elsőéves koromban egy lányt készítettem fel érettségire matematikából. Abból vettem nagykabátot, ingeket magamnak. Tanulni szerettem, de nem minden tantárgyat, mint például

dául a marxista filozófiát, pszichológiát, a matematika történetét sem szívesen tanultam. Nem tudatos döntés volt ez, csak valami okból nem tetszett a tantárgy, vagy talán a tanárok előadási módja, de semmi politikai megfontolás nem volt a háttérben.

■ *Most már meg lehet mondani, miért nem szeretted a tanárt. Biztosan ő sem szeretett téged...*

● Nem lehet általánosítani, voltak tanárok, akiket szettem, mármint az előadásokat, voltak mások, akiknek az előadása nem tetszett. Ezért nem is tanultam meg rendesen az általuk leadott tantárgyakat. Gondolom a modoruk, vagy a leadott anyag tartalma lehetett a negatív véleményem kialakításának oka.

■ *A matematika-fizika szakon csak magyar anyanyelvűek voltak?*

● Volt két német és több magyar zsidó kollegánk is, de egyetlen egyszer sem vetődött fel, hogy ki milyen nemzetiségű. Jó viszonyban és barátságban voltunk mindvégig. A kollégáink között a jó viszony csak akkor romlott meg némileg, amikor egyesek politikai szerepet vállaltak az egyetemen belüli Román Kommunista Ifjúsági Szövetségben. Őket próbálták bevonni az osztályharc beindítására a matematika karon belül, igaz nem sok sikerrel.

■ *Tanulmányaid mellett még mivel foglalkoztál?*

● Könyvtárba jártam elég sokat, résztvettem a népi táncsoportban. Első évben jó tanuló voltam, de másodéven újra elkezdtem sportolni, kézilabdázni. Azokkal a kollégáimmal, akikkel az udvarhelyi A osztályú kézilabdacsapatban játszottam, létrehoztuk a kolozsvári kézilabdacsapatot és bekerültünk a B-osztályba. Emiatt nagyon sokat hiányoztam az órákról. Amikor Kolozsváron szerepeltünk, akkor csak edzésre kellett járni, de ha idegenben játszottunk, akkor már néha szombaton reggel el kellett utazni, pedig szombaton is volt tanítás, hétfőn meg álmos, és fáradt voltam, mert vasárnapkésőn jöttünk haza. Ez természetesen kihatott a tanulmányi eredményemre. Így a másodévet rossz jegyekkel zártam. Nem buktam meg, talán az első évben szerzett jó jegyeim miatt. Ősszel, az évfolyam ifjúsági szervezete közbelépésének köszönhetően, választanom kellett a kézilabda és a továbbtanulás között. A továbbtanulást választottam.

■ *Egyetemista korodban részt vettél-e tanulmányi versenyen, vagy tudományos diákkörben vagy egyszerűen csak jól tanultál? Fölfigyelt rád valamelyik tanárod?*

● A László Elemér fizikatanár által vezetett rádióamatőr klubban tevékenykedtem, bár engem nem tanított. Itt tanultam meg rádió adó-vevőt készíteni, vele közelebbi volt a kapcsolatom. Az egyetemen belül ez volt az egyetlen szervezett tevékenység. Egy másik fizikatanárom, dr. Gábos Zoltán, anyagismeretet tanított. Előadásai nagyon tetszettek nekem. A diploma dolgozatom nála írtam meg, az izotóp és anizotóp kristályok szerkezetéről. A diploma-munkámhoz német nyelvű szakirodalmat használtam. Azóta is állandó baráti kapcsolat van köztünk, egy adott pillanatban hívott, menjek vissza az egyetemre tanársegédnek.

■ *16-an végeztek tehát. Tartottátok egymással a kapcsolatot?*

● Végig tartottuk a kapcsolatot, jóval az egyetem befejezése után is. Rendszeresen megtartottuk a tízéves találkozóinkat. Dr. Orbán Béla egyetemi tanár, dr. Lőrinczi Gyula és dr. Kiss Elemér a Magyar Tudományos Akadémia külhoni tagja jóvoltából, ők kezdeményezték és szervezték meg a találkozókat. 2006-an volt az 55 éves találkozónk Kolozsváron, amelyen még 3 volt tanárunk is részt vett: dr. Gábos Zoltán, dr. Tóth Sándor és dr. Maurer Gyula. Az előttünk végzett évfolyammal együtt ünnepeltük a találkozót. Eljöttek kollégák Németországból, az Egyesült Államokból, Izraelből, Magyarországról és Románia különböző városából.

■ *Az egyetem után hol kezdted dolgozni?*

● Az államvizsga után nem kérdezték, hogy hol szeretnék elhelyezkedni, hanem egyenesen Bukarestbe helyeztek, az 1950-ben alakult Katonai Műszaki Akadémiára.

■ *Ez egy felsőoktatási intézmény?*

● A Katonai Műszaki Akadémia ötéves felsőfokú műszaki intézmény volt, építőmérnöki, geodézia, elektrotechnika, aeronautika, tüzérség, tengerész és kémia szak működött benne. Engem a geodézia szakra helyeztek, a fotogrammetria laboratórium főnökének. Ezt egy négy hónapos katonai és szakképzés előzte meg, a Katonai Topográfiai Főhatóság alakulatainál. Ott hallottam először a

geodézia és fotogrammetria szót. Ennyi is volt az ismeretem akkor ezen a területen.

■ *Ezek szerint a katonai kiképzés mellett egy geodéziai céltanfolyamon is részt vettél?*

• Igen, volt térképismeret, megtanultam mérőasztallal mérni, az előmetszés és hátrametszés pontmeghatározás megszerkesztését, bemutatták a fotogrammetriai műszereket is, a sztereoplaniográfot, a SEG IV képátalakító műszert. Decemberben, amikor véget ért ez a kiképzés, főhadnagyi rangot kaptunk és áthelyeztek a geodézia és fotogrammetria tanszékre.

■ *Mint matematika tanárt?*

• Dehogy. Mint leendő fotogrammetria szakost, laborfőnöki beosztásban.

■ *De hiszen előtte két hónapja tanultad a szakma alapjait!*

• Amit tanultunk azt nem lehet szakmai kiképzésnek nevezni, inkább szakmaismeretről lehet beszélni. A geodézia, fotogrammetria és kartográfia elsajátítása csak a katedrán kezdődött el. Vedd úgy, hogy zéróról indultam ebben a szakmában. Abszolút semmit nem tudtam a szakmáról. Voltaképpen az oroszok tanácsára megszüntették a polgári geodéziai egyetemi képzést és az összes civil szakmai oktatót a hadseregnek rendelték alá. A katonai térképészeti feladata lett – szovjet tanácsra – az ország új háromszögelési hálózatának kiépítése és az 1:25 000-es topográfiai térképek készítése.

■ *Ebben az időben szovjet szakértők „segítették” a térképészeti tevékenységet Magyarországon is.*

• Romániában 1950-ben lényegében megszűnt a civil geodéziai szakmai oktatás. Voltaképpen az orosz tanácsadók részvételével szervezték meg az oktatás beindítását a Katonai Műszaki Akadémián. A Bukaresti Műszaki Egyetemen megszüntették a geodézia szakot, a tanárok egy részét áthelyezték a katonai akadémiára.

■ *Magyarországon ilyen volt a BME Hadmérnöki Karán a térképész-képzés.*

• Igen, de nálatok nem szüntették meg a civil felsőfokú képzést. Romániában a civil földmérést végző intézetet is megszüntették, és a személy-

zetet áthelyezték a Katonai Topográfiai Főhatóság egységeihez. Ezzel egy időre megszakadt a román civil földmérőmérnöki szakmai oktatás. Ennek a negatív hatása nálunk a felsőgeodézia terén még ma is érezhető.

■ *Mi volt a feladatod?*

• Szóval én a Katonai Akadémiára kerültem, a Geodézia és Fotogrammetria Tanszékre, és parancsot kaptam, hogy szereljem le a bukaresti Politechnika fotogrammetriai laboratóriumában levő műszereket és helyezzem újra működésbe a katonai akadémián. Nagy kihívás volt számomra. A Huggershoff fotogrammetriai kiértékelő és a SEG IV képátalakító műszerek szétszedése és újra beindítása volt a legnagyobb feladat számomra.

■ *Az oktató személyzetet, akik az egyetemen aktívan oktattak, nem vitték át?*

• Három tanárt alkalmaztak, akik topográfiát és fotogrammetriát tanítottak. A sztereo-fotogrammetriát dr. Nicolau Barlad tanította a harmadévtől kezdődően. A Katonai Akadémia doktorátus-vezetési jogot kapott 1954-ben. A Geodézia és Fotogrammetria Tanszéken dr. Nicolau Barlad vezetése alatt minden évben egy helyet hirdettek meg. Többen is jelentkezünk. 1954-ben nekem sikerült megszerezni a meghirdetett egyetlen helyet. A doktori tézisemet 1957-ben védtem meg. Vezető tanáromat később eltávolították az akadémiáról, mert azzal vádolták, hogy szimpatizált a németekkel a háború alatt. Továbbra is megtarthatta a doktorátus-vezetési jogát, ketten az ő vezetése alatt doktoráltunk. Ő a harmincas években szerzett doktori címet Drezdában. Mindenki gyanús volt, akinek német kapcsolata volt a háború előtt vagy a háború alatt. Akkoriban, ha politizált valaki, ha nem, mindenképp gyanús lett származása, vagy volt beosztása miatt, mert ellenséget kellett keresni. Az ötvenes évek végén őt és még két Németországban tanult professzort letartóztatták alaptalan vád alapján, mind a hárman a börtönben haltak meg.

Az interjú a következő számban folytatjuk.